

Pro dnešní neděli je dáno z Lukášova evangelia známé Ježíšovo podobenství o milosrdném Samařanu. Samotnému podobenství předchází úvod – rozhovor jednoho zákoníka (znalce Zákona) s Ježíšem. Zákoník se ptá, co má dělat, jak má žít, aby měl podíl na věčném životě. Je to nejdůležitější otázka lidského života; přesto si ji dnes klade tak málo lidí, protože většina ve věčný život nevěří. Zájem současných lidí – dnešní společnosti je spíše: Co mám dělat, abych se měl(a) dobře, abych byla zdravá, aby se měla dobře moje rodina, abych se zajistila na stáří apod. Je správné, že se zákoník ptá; avšak pisatel evangelia uvádí jeho otázku slovy: „.... aby Ježíše zkušel.“ Zákoník se neptá upřímně, nechce být poučen (vždyť zná Zákon on sám nejlépe!), nýbrž chce Ježíše uvést do rozpaků a otrást před druhými jeho autoritou. Zákoník ví, že Ježíš často porušuje daný židovský Zákon. (Např. dělá ve sváteční sobotu to, co není dovoleno, o sabatu uzdravuje apod.) Co teď Ježíš odpoví? Ať řekne cokoli, chce to zákoník obrátit proti němu. Pán Ježíš vyčetl jeho myšlenky, proto mu odpověděl protiotázkou (protiotázkami): Co je psáno v Zákoně? Jak to tam čteš? Zákoník odpovídá citací dvou míst ze Starého zákona (Dt 6,5 a Lv 19,18). Jde o vytvoření jednoho celku ze dvou míst Tóry, o spojení přikázání lásky k Bohu a přikázání lásky k bližnímu. Rabíni už před Ježíšem spojili tato místa v jeden nerozlučný celek. Ježíš pochválil zákoníka, že správně odpověděl. A dodává: „**To čiň** a budeš živ.“ Znalosti Zákona, vědomosti z Bible nestačí samy o sobě, člověk podle toho musí jednat ve svém každodenním životě. Zákoník si byl asi vědom toho, že tomu tak u něho vždy není, a proto – jako by se ospravedlňoval – klade novou otázku, v té době také poměrně záludnou: „A kdo je můj bližní?“ Často zjednodušeně říkáme, že pro Izraelce byl bližní – druh jen ten, kdo patřil k Božímu lidu, tedy Izraelec. Stejnou výsadu však měli i cizinci, kteří bydleli na izraelském území a respektovali monoteistické náboženství. Farizeové zase měli sklon vylučovat z národa nevzdělané lidi, kteří nebyli v Zákoně vyučeni. Eséni (výlučná essenská sekta) kladli důraz na členství ve svém řádu – jen oni budou spaseni. Atd. Bylo to tedy poměrně složité... Kdo je můj druh, bližní? Co Ježíš odpoví?

A Ježíš odpověděl příběhem – jednoduchým, výmluvným. Nevíme nic bližšího o člověku, který byl přepaden lupiči. Nepíše se, odkud pocházel, kolik mu bylo let, jaké měl povolání, dokonce ani, jestli byl Žid (i když se to předpokládá). Je to člověk každého času, který trpí a je mu ubližováno druhými lidmi. Cesta, na níž byl přepaden, je oproti tomu konkrétní – je to cesta z Jeruzaléma do Jericha, proslulá častými případy zlodějů, lupičů. Je to úzká, místy strmá stezka mezi skalami, asi 27 km dlouhá se spádem 400 m – k Jerichu, do Jerišského údolí klesá.

V řeckém originále je proto užito sloveso sestupovat – „jeden člověk sestupoval z Jeruzaléma do Jericha“. Židovský historik Josef Flavius (nar. r. 37 po Kr.) označuje tuto stezku jako „pustou a skalnatou“. Náhodou sestupoval stejnou cestou, tedy z Jeruzaléma do Jericha kněz a o něco později levita = pomocník kněze, služebník v chrámu. Oba zraněného uviděli, ale vyhnuli se mu, nepomohli. Přitom nespěchali do práce – do jeruzalémského chrámu, neměli před sebou kultické povinnosti, které by nemohli splnit, kdyby se kulticky znečistili dotykem se zraněným nebo mrtvým člověkem. Vraceli se z Jeruzaléma – z chrámu již domů! V Jerichu bydlelo mnoho kněžských rodin. Důvodů, proč kněz ani levita přepadenému nepomohli, mohlo být více: Strach o kultickou (náboženskou) čistotu, kdyby byl přepadený mrtvý (viz Lv 21,1), nebo obavy z lupičů, kteří mohli být ještě na blízku, únava z práce, spěch, pohodlnost nebo se mohli domnívat, že to přepadení je Božím trestem a oni do toho nemají Hospodinu zasahovat. (!)

Jako třetí jde tou nebezpečnou, úzkou cestou Samařan. Samařani byli v očích pravověrných Židů méněcenní a vzájemně se nestýkali. V Samařsku žilo po pádu Severní říše (r. 722 př. Kr.) obyvatelstvo, které vzniklo smíšením Izraelců, neodvlečených Asyřany do zajetí, s různými pohanskými národy a kmeny. Když se Židé po r. 536 př. Kr. vraceli z babylónského zajetí a rozhodli se postavit znovu chrám v Jeruzalémě (ten Šalomounův byl zničen), neuznali Samařany za hodné podílet se na stavbě chrámu. Samařané na to reagovali tím, že si na hoře Garizim postavili vlastní chrám (srov. J 4,20). Samařani byli v židovských synagógách dokonce proklínáni a Hospodin byl v modlitbách žádán, aby je vyřadil z podílu na věčném životě! Svědectví Samařana nemělo pro Židy žádnou cenu a nebylo dovoleno přijmout od Samařana žádnou službu. Proto se Samařanka tak diví, že ji žádá Ježíš u studny, aby mu dala napít (viz J 4,9). Pán Ježíš užívá ve svém příběhu záměrně právě Samařana jako kladnou postavu, jako toho, kdo nezištně pomáhá a zahanbuje tak levitu a dokonce váženého kněze! Samařan nejenže poskytne zraněnému první pomoc a potom jej odveze na svém mezku z pustiny do bezpečí – do hostince (tehdy nemocnice nebyly), ale udělá pro něho ještě mnohem víc – ze svých prostředků se o něj stará a zaplatí hostinskému ještě na další dny jeho rekonvalescence. Samařan prokázal soucit, milosrdenství a lásku. Nevěděl, komu pomáhá, jestli se mu peníze vrátí, nečekal vděčnost ani odměnu. Dal postiženému svůj čas, své síly, své peníze. Neznámý potřebný byl pro něho bližním, druhem. – Pán Ježíš ukazuje svým podobenstvím, že **bližním je každý člověk**. Máme pomáhat každému, kdo potřebuje pomoci. Ježíš obrací zákoníkovu otázku „Kdo je můj bližní“ v otázku důležitější: **Komu já jsem bližním? Komu já jsem pomocí?**